

Tutkijoihin kohdistuva verkkohäirintä

Tutkimuspohjaisia
ohjeistuksia ja
suosituksia häirinnän
kitkemiseen

IDA

intimiys datavetoisessa kulttuurissa

Verkkohäirintä uhkaa tieteen avoimuutta ja vaikuttavuutta

Internet ja sosiaalinen media ovat tärkeä osa tutkijoiden ja työtä. Onhan tiedeviestintä tieteen avoimuuden ja vaikuttavuuden kivijalka. Sillä on kuitenkin kääntöpuolensa. Samalla kun avoin vuorovaikutus lisääntyy, tutkijoiden kohtaama verkkohäirintä yleistyy ja saa uusia muotoja.

Verkkohäirinnän tarkoituksena on usein hiljentää ei-toivotut näkemykset ja keskustelunaiheet, aiheuttaa tutkijalle mainehaittaa ja kyseenalaistaa tutkijan ammattitaitoa tai tutkimusaiheiden tärkeyttä. Siitä voi syntyä suora leikkaus siihen, miten tutkijat haluavat tuoda esille tutkimustansa ja osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun.

Hyviä uutisia: Verkkohäirintään on mahdollista puuttua, ja vastuu sen kitkemisestä on yhteinen.

Siksi koostimme tutkijoiden ja akateemisten instituutioiden tueksi tämän suositus- ja ohjekirjasen laajemmasta verkkohäirintää käsittelevästä raportistamme [[linkki raporttiin](#)].

[Kommenttipalstojen ja sosiaalisen median aitiopaikoilta,](#)
[IDA](#)

Mistä verkkohäirinnässä on kyse, mitä tutkijoiden pitäisi siitä tietää?

Tutkijat esiintyvät asiantuntijaroolissa verkossa ja sosiaalisessa mediassa – antavat haastatteluja, kirjoittavat lehtiin ja blogeihin sekä osallistuvat julkisiin keskusteluihin näkemyksiä vaihtaen. Kaikki tämä altistaa tutkijat verkkohäirinnälle kuten loukkaamistarkoituksessa esitetyille kritiikille, solvaamiselle, seksuaaliselle ahdistelulle, uhkailulle ja pelottelulle.

Verkkohäirinnän tarkoituksena on usein hiljentää ei-toivotut näkemykset ja keskustelunaiheet, aiheuttaa tutkijalle mainehaittaa ja kyseenalaistaa tutkijan ammattitaitoa tai tutkimusaiheiden tärkeyttä. Häirintä saattaa aiheuttaa tutkijoille suurtakin vahinkoa sekä henkilökohtaisessa elämässä että töissä. Se saa tutkijat miettimään yhä tarkemmin, missä asiayhteydessä ja kanavassa kannattaa ylipäätään esiintyä. Osa vetäytyy kokonaan sosiaalisesta mediasta ja muusta julkisesta keskustelusta. Siksi tutkijoiden kohtaama verkkohäirintä on otettava tosissaan ja siihen on tarjottava konkreettista tukea.

Vaikka tutkijoita usein kannustetaan ja jopa veloitetaan sosiaalisen median käyttöön ja julkiseen esilläoloon, akateemiset instituutiot ja muut työnantajat tarjoavat ohjeita niihin liittyvien häirintäriskien hallintaan vaihtelevasti. Työnantajat eivät aina kykene tukemaan tutkijoita tarvittavalla tavalla, ja häirintää kohdanneet voivat kokea jäävänsä ilman tukea. Häirinnän vastaisten toimien ei tulisi olla ainoastaan tutkijoiden omalla vastuulla, vaan työnantajien tulee tarjota järjestelmällistä tukea ja valmiit toimintamallit verkkohäirinnän ennakointiin ja häirintätilanteissa toimimiseen.

Muutamia faktoja.

1. Paljon mielipiteitä ja tunteita herättävät tutkimusaiheet – liittyen esimerkiksi vähemmistöihin ja marginalisoituihin ryhmiin – kirvoittavat joskus hyvinkin vihamielisiä reaktioita.
2. Sosiaalinen media on yleisin verkkohäirinnän kanava. Häirintää esiintyy erityisesti Facebookissa, Twitterissä, YouTubessa ja Instagramissa. Usein häirintä tapahtuu julkisina verkkoviesteinä, mutta myös yksityisviestien kautta.
3. Eri vähemmistöihin kuuluvat tutkijat sekä naiset ovat myös usein muita alttiimpia häirinnälle. Naisiin kohdistuva verkkohäirintä on usein ulkonäkökeskeistä ja seksuaalisoitunutta. Seksuaalinen kielenkäyttö, seksuaalinen ahdistelu ja tappo- ja raiskausuhkaukset ovat yleisiä.
4. Facebookin ja Twitterin kaltaiset yritykset eivät järjestelmällisesti valvo omia sääntöjään ja toimimista niiden vastaisesti. Vihapuheen ehkäisy ei ole onnistunut ja häiritsevien viestien poistaminen ylläpidon toimesta on harvinaista.

Tutkija, minimoi verkkohäirinnän riskit.

Pyri ennakoimaan häirintätilanteet

Tietyt tutkimusaiheet ja niistä kirjoittaminen voivat altistaa häirinnälle toisia herkemmin. Jos epäilet tai pelkää joutuvasi häirityksi työsi takia, kerro asiasta esihenkilöllesi. Organisaatiolla tulisi olla valmiina ohjeistus häirintätilanteissa toimimiseen. Sopikaa mahdollisista toimenpiteistä ja vastuualueista.

Huolehdi tietoturvastasi

- 1) Varmista, että salasanasi ovat tarpeeksi vahvoja. Älä käytä samaa salasanaa useissa eri palveluissa. Uhkaavissa tilanteissa vaihda salasanat välittömästi.
- 2) Ota käyttöön kaksivaiheinen tunnistautuminen eri palveluissa ja sovelluksissa ehkäistäksesi tileillesi murtautumisen.
- 3) Sulje sijainnin jako sekä älypuhelimestasi että tietokoneestasi. Tarkista, jakavatko käyttämäsi sosiaalisen median alustat sijaintiasi automaattisesti julkaisujesi kautta.
- 4) Pidä huoli, ettei kukaan pääse käsiksi yksityiseen tietokoneeseesi tai muihin elektroniisiin välineisiin.
- 5) Jos epäilet, että puhelimessasi on vakoiluohjelma, älä yritä poistaa sitä itse, vaan toimita laite poliisille tutkittavaksi.

Harkitse, missä jaat yhteystietojasi

Onko henkilökohtainen puhelinnumerosi ja osoitteesi yleisesti saatavilla? Joissain tilanteissa yhteystietojen saatavuutta voi joutua rajoittamaan. Maistraatin kautta voi tarvittaessa tehdä myös tietojenluovutuskiellon tai turvakiellon.

Mieti, mitä jaat sosiaalisessa mediassa ja kenelle

Suojaa henkilökohtaiset sosiaalisen median tilit niin, etteivät tuntemattomat pääse näkemään tietojasi ja päivityksiäsi. Tee työkäyttöön ja muuhun julkiseen kommunikointiin erillinen profiili tai sivu, johon et jaa henkilökohtaisia tietoja.

Tarkista, mitä tietoja sinusta löytyy verkosta

Tarkista sometiliesi yksityisasetukset. Googlaa nimesi ja pyydä tarvittaessa tietojesi poistoa julkisilta sivustoilta ja rekistereistä. Google Alerts -palvelun kautta voit saada ilmoituksen aina, kun esimerkiksi nimesi, osoitteesi, puhelinnumerosi tai muu haluamasi tieto mainitaan verkossa.

Kohtasitko verkkohäirintää? Toimi näin.

Tunnista tilanne, jotta siihen voidaan reagoida oikealla tavalla

Onko kyseessä joukkoistettu vihakampanja vai yksittäinen häirikkö? Vaarantaako häirintä yksityisyytesi tai turvallisuutesi? Kohdistuuko häiritsevä palaute työhösi vai sinuun henkilöön? Tutustu yleisimpiin verkkohäirinnän taktiikoihin raportissamme [[linkki julkaisuun](#)].

Ilmoita esihenkilölle

Ilmoita asiasta esihenkilöllesi mahdollisimman pian. Hänellä on velvollisuus auttaa sinua työhön liittyvissä uhkaavissa tilanteissa. Organisaatiosta riippuen esihenkilön

lisäksi yhteyttä kannattaa ottaa esimerkiksi häirintäyhdyshenkilöihin, hyvinvointipalveluihin tai turvallisuuspäällikköön.

Tallenna kaikki todisteet

Ota viipymättä näyttökuvat kaikista vihapuhetta ja häirintää sisältävästä sisällöstä. Säilytä sähköpostit ja yksityisviestit. Kirjaa ylös myös mahdolliset häiritsevät puhelut. Todistusaineistosta on hyötyä, mikäli joudut tekemään häirinnästä rikosilmoituksen. Tallenna viestit mieluiten niin, että mukana on aikaleima ja tiedot viestin lähettäjistä.

Ilmianna ja estä häirikkö

Sinulla ei ole velvollisuutta kommunikoida häiritsevien ihmisten kanssa. Sosiaalisen median alustat tarjoavat mahdollisuuden ilmiantaa häirikköprofiilit. Ilmiantamisen lisäksi häiritsevät tilit kannattaa estää, jotta häirikkö ei voi enää nähdä profiiliasi eikä lähettää sinulle viestejä.

Mieti, kannattaako viesteihin vastata

Punnitse vastaamista tarkkaan, sillä joskus vastaaminen aiheuttaa lisää häiriköintiä. Häiritsijän tarkoituksena voi olla saada sinut hiljenemään tai provosoitumaan. Pyri keskittymään ensisijaisesti työhösi ja turvallisuuteesi.

Tee tarvittaessa rikosilmoitus

Jos epäilet tilanteeseen liittyvän rikosta tai sen uhkaa, ole yhteydessä poliisiin.

Huolehdi hyvinvoinnistasi ja jaksamisestasi

Häirinnän kohteeksi joutuminen voi olla erittäin raskasta. Jos tilanne on liian kuormittava, ota etäisyyttä. Tee asioita, joista nautit. Muista, ettei häirintä ole koskaan sinun syysi. Hae tarvittaessa apua esimerkiksi työterveyshuollosta.

Häirintään varautuminen, ohjeita työnantajille ja esihenkilöille.

Työnantajalla on lakisääteisiä velvollisuuksia huolehtia työntekijöidensä työturvallisuudesta

Organisaatiossa on pidettävä huoli siitä, että työturvallisuutta koskevat lakisääteiset velvollisuudet hoidetaan asianmukaisesti. Tietäväthän esihenkilöt oman vastuunsa työturvallisuutta koskevista velvoitteista?

Laatikkaa toimintaohjeet häirintätilanteisiin

Työntekijöiden tulee tietää, miten uhkaavissa tilanteissa toimitaan ja kenelle häirinnästä voi tarvittaessa ilmoittaa. Siksi organisaatiolla on oltava olla valmiina työyhteisön erityistarpeet huomioivat toimintaohjeet erilaisiin häirintätilanteisiin. Varmista, että ohjeet ovat ajan tasalla ja kaikkien työntekijöiden helposti saatavilla. Keskustele työntekijöidesi kanssa häirinnästä ja siihen varautumisesta säännöllisesti sekä muistuta heitä ohjeistuksen olemassaolosta. Jotkin tilanteet saattavat olla erityisen arkaluontoisia ja vaatia sensitiivisempää suhtautumista. Erilaisiin häirintätilanteisiin tulee nimetä ja kouluttaa vastuuhenkilöt. Onhan työyhteisönne ilmapiiri sellainen, että epämukavista tilanteista uskalletaan kertoa? Kannusta työntekijöitä avoimuuteen.

Laatikkaa sosiaalisen median vuorovaikutussuunnitelma

Työntekijöiden kanssa yhdessä laadittu sosiaalisen median vuorovaikutussuunnitelma on osa häirinnän ennaltaehkäisyä. Vastataanko häiritsevään palautteeseen, miten ja

kenen vastuulla vastaaminen on? Epäonnistunut viestintä on uhka koko organisaation maineelle.

Tunnistakaa riskiaiheet

Tietyt tutkimusaiheet voivat altistaa häirinnälle toisia herkemmin. Riskit on hyvä tunnistaa jo ennakoon. Keskustelkaa tutkijan kanssa siitä, miten häirinnän riskejä voi minimoida ja miten mahdollisissa häirintätilanteissa tulee toimia.

Tarjoo turvallisuuskoulutusta

Tarjoo työntekijöille tietoturva- ja turvallisuuskoulutusta häirinnän ennaltaehkäisemiseksi.

Turvaa työntekijöidesi yksityisyys

Työnantajalla on lakisääteinen velvollisuus huolehtia työntekijöidensä yksityisyydestä. Millaisia tietoja työntekijästä on mahdollista saada organisaation kautta? Ovatko tiedot välttämättömiä työn kannalta? Älä anna työntekijöidesi henkilökohtaisia tietoja eteenpäin ilman suostumusta.

Huomioi tutkijoiden erilaiset tilanteet

Esimerkiksi apurahatutkijat eivät aina ole selvästi osa organisaatiota. Tällöin vastuu tutkijoiden turvallisuudesta on toimeksiantajalla ja esimerkiksi apurahahankkeen johtajalla.

Näin toimit häirintätilanteessa työnantajana ja esihenkilönä.

Ymmärrä tilanteen vakavuus

Kun työntekijäsi kohtaa verkossa häirintää, vihapuhetta tai uhkailua, tee selväksi, että ymmärrät tilanteen vakavuuden. Verkkohäirintä on todellinen ongelma, joka saattaa aiheuttaa merkittävää haittaa tutkijalle ja koko organisaatiolle. Älä vähättele työntekijäsi kokemuksia.

Tarjota tukea

Työntekijän ei pidä jäädä tilanteessa yksin. Moni saattaa häirintätilanteessa epäillä ja syyttää itseään. Kerro työntekijällesi, ettei hän ole tehnyt mitään väärää.

Muistuta työterveyshuollon mahdollisuudesta

Työntekijää on hyvä muistuttaa työterveyshuollon ja psykologisen tuen mahdollisuudesta.

Ota selvää tilanteesta

Selvitä mitä on tapahtunut, keitä asia koskee ja mitkä ovat tarvittavat toimenpiteet. Minkälaista häirintää on ja kauanko se on jatkunut? Onko henkilökunta perillä siitä, miten tilanteessa tulee ohjeistustenne mukaan toimia?

Tee riskiarvio

Onko työntekijä tai joku muu vaarassa? Liittyykö häirintään fyysisen väkivallan uhkaa? Onko olemassa riski, että häirintä siirtyy verkosta tosielämään? Täytyykö tilanteesta ilmoittaa poliisille? Tarvitaanko esimerkiksi yleisötilaisuuksiin tehostettuja turvatoimia?

Osoita tukea tarvittaessa myös julkisesti

Verkkohäirinnän tavoitteena on usein aiheuttaa tutkijalle mainehaittaa ja kyseenalaistaa tämän ammattitaitoa tai tutkimusaiheiden tärkeyttä. On tärkeää, että tutkijan taustaorganisaatio on tarvittaessa valmis puolustamaan tätä myös julkisesti. Häirinnän julkinen tuomitseminen ja häirintätilanteisiin puuttuminen näkyvästi voi ehkäistä häirintää tulevaisuudessa. Se myös lisää luottamusta ja osoittaa työntekijälle, että organisaatio seisoo hänen takanaan vaikeissakin tilanteissa.

Pyri varmistamaan, ettei uhrin tarvitse altistua enempää häiritsevälle sisällölle

Häiritsevät ja vihapuhetta sisältävät kommentit tulee tallentaa mahdollista rikosilmoitusta varten. Häirinnän kohteelle tällaisen aineiston kerääminen on kuitenkin hyvin kuormittavaa ja vie aikaa varsinaiselta työnteolta. Materiaalin tallentamisessa voivat auttaa henkilöt, jotka eivät itse ole häirinnän kohteena. Heidät on hyvä nimetä jo etukäteen. Sopikaa yhdessä, millä tavalla uudet häiritsevät viestit käsitellään tilanteen jatkuessa. Huolehdi myös, etteivät häiritsevät kommentit jää niiden tallentamisen jälkeen näkyville julkiseen keskusteluun, kuten juttujen kommenttikenttiin.

Rikosepäilyissä ota yhteys poliisiin

Jos epäilette tilanteeseen liittyvän rikosta tai sen uhkaa, olkaa yhteydessä poliisiin. Työnantaja voi myös tehdä rikosilmoituksen työntekijän puolesta, jos työntekijä niin toivoo.

Kaipaatko lisää tietoa ja tukea?

Tutustu julkaisuumme verkkohäirinnän riskien ennakoinnista ja hallinnasta [\[linkki julkaisuun\]](#).

Lisäksi kokosimme aiheesta hyödyllisiä materiaaleja sivustollemme [\[linkki sivustolle, kootusti verkkohäirinnän ja tietoturvallisuuden linkkilista\]](#).

IDA - Intiimiys datavetoisessa kulttuurissa on Suomen Akatemian rahoittama tutkimushankkeiden yhteenliittymä. Analysoimme datavetoisen kulttuurin vaikutusta sosiaalisiin rooleihin ja suhteisiin sekä niihin liittyviä haavoittuvuuksia. Kysymme, miten intiimiyttä ja yksityisenä pidettyjä asioita hyödynnetään luovilla aloilla, politiikassa ja muissa julkisissa ammateissa sekä erilaisissa sosiaalisissa yhteyksissä. Tutkimme ja kehitämme demokraattisia tapoja henkilökohtaisen datan hallitsemiseen, suojaamiseen, jakamiseen ja käyttöön. [Lue lisää.](#)